

Zeitschrift: Boissiera : mémoires de botanique systématique
Herausgeber: Conservatoire et Jardin Botaniques de la Ville de Genève
Band: 30 (1979)

Artikel: Tentamen revisionis generis Ferulago
Autor: Bernardi, L.
Kapitel: Clavis specierum
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-895589>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 26.01.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Clavis specierum

Clavis introitus

Specierum dispositio hic regitur imprimis ab involucrorum forma, quam reor facilem intellegi ex verbis usitatis, et ob inflorescentiarum formam, quae I^o, II° vel III° typi dicitur. Ut clarius hoc fiat, quamquam repetite in paginis istis de inflorescentiarum forma prolixè scriptum sit, nunc repeto hos inflorescentiae typos.

- Typus I: sic definitur: panicula umbellarum axi robusto erecto e quo umbellae verticillatae oriuntur, flores et fructus simul rite ferentes. Europae palam exemplum: *Ferulago campestris*.
- Typus II: panicula quam praecedentis typi gracilior, axi primario demunita, ramis alternis plus minusve assurgentibus umbellas ferentibus flores et fructus rite simul ferentes. Europae mediterraneae palam exemplum: *Ferulago nodosa*.
- Typus III: inflorescentia basipeta, umbella terminali majore confecta citius fructifera, umbellis lateralibus assurgentibus, gracilioribus et saepius sterilibus aequantibus raro superantibus. Europae, de Italia ad orientem, exemplum: *Ferulago sylvatica*.

1. Involucra lineata vel angustissime oblonga, involucella lineata nervis et venulis plerumque obsoletis 2
- 1a. Involucra et involucella haud lineata, latiora, nervis et venulis plus minusve notatis et numerosis ad involucra et involucella 6
2. Inflorescentia Typi I 3
- 2a. Inflorescentia Typi II aut III 4
3. Laciniae ultimae folii a regione petiolulari valde indistinctae, folia ideo flagelliformia; fructus ambitu oblongo-elliptico, sat spissus, 9×3 mm circa, stilopodium depresso-conicum vix 1.5 mm diam. stilis duplo longioribus. Vittae commissurales 16; vittae dorsuales 24 (ad fructum totum!) **38. Ferulago thyrsoflora**
- 3a. Laciniae distinctae, scabriusculae, oblongae, mucronulatae vix 5 mm longae; fructus ambitu obovato-elliptico (in typo, sed immaturus!) compressus, 9×4 mm, stilopodium patelliforme 2 mm diam. stilis vix longiusculis. Vittae commissurales 24-32, vittae dorsuales 40-48; juga et alae in fructibus maturis conspicua et suberosa **5. Ferulago biumbellata**
4. Inflorescentia Typi III. Laciniae oblongae saepius glabrae, raro scabridulae, mucronulatae 4-6 mm longae quandoque magis; fructus ex typo ambitu obovato, basi truncata, 15×8 mm sat crassus; stilopodium vix 1-1.5 mm diam., stilis subulatis apertis, ± 3 mm longis. Juga crassa, conspicua (totius generis ingentiora!), corticosa, alae inflato-corticosae. Vittae commissurales 24-32; dorsuales 40-48 septatae et irregulares **19. Ferulago lutea**
- 4a. Inflorescentia Typi II. Laciniae setaceae, glabrae, confertae, mucronulatae vix 3 mm longae 5
5. Fructus ambitu ovato, compressus 10×6 mm; stilopodium minimum, conicum stilis reflexis longiusculis. Juga filiformia, alae 1 mm latae, planae. Vittae commissurales integrae 36; dorsuales etiam 36 **17. Ferulago humilis**
- 5a. Fructus ambitu suborbiculato, 10×9 mm; stilopodium minimum, conicum stilis reflexis vix longiusculis. Juga filiformia, alae minimum 2 mm latae valde planae. Vittae commissurales septatae 28; dorsuales integrae 40 **21. Ferulago macrosciadia**
6. Involucra et involucella oblonga 7
- 6a. Involucra et involucella deltoidea, saepe cymbiformia 16
7. Inflorescentia Typi II. Laciniae setaceae glabrae 10 mm minimum longae. Fructus ambitu ovato $11 \times 3-4$ mm haud compressus; stilopodium parvum stilis reflexis valde productionibus. Juga cras-

siuscula et sat conspicua, alae parvae. Vittae commissurales septatae, inaequales saepe interruptae, 24-32; dorsuales 40-48

33. *Ferulago stellata*

- 7a. Inflorescentia Typi I aut III 8
 8. Inflorescentia Typi I 9
 8a. Inflorescentia Typi III 14
 9. Lacinae foliorum glabrae a regione petiolulari indistinctae, folia igitur flagelliformia, vel lacinae stipitiformes 10
 9a. Lacinae glabrae aut scabridae, lineato-oblongae aut elliptico-obovatae 11
 10. Lacinae indistinctae (ut in *F. thyrsoflora*!); fructus ambitu ovato-oblongo 11 × 6 mm; stilopodium minimum patelliforme, stilis reflexis aequilongis. Juga conspicua, subalata, alae 2 mm latae. Vittae commissurales septatae, crassae 8(-12); dorsuales 16

6. *Ferulago blanchiana*

- 10a. Lacinae stipitiformes, valde crassae, obtusae raro mucronulatae. Fructus (ex typo aliquantum immaturus) ambitu elliptico, tenuis et compressus, 13 × 7 mm; stilopodium subconicum 2.5 mm diam. margine crenato, stilis divaricatis aequilongis. Juga laminacea, contigua, conspicua, alae parvae tenuesque. Vittae commissurales 4-8; dorsuales 12-16 24. *Ferulago pachyloba*

11. Lacinae scabridae, lineato-oblongae 10 mm longae, fructus ambitu late elliptico utrimque obtuso, compressus, 10 × 7 mm; stilopodium vix 1.5 mm diam. pateriforme stilis vix aequilongis. Juga crassiuscula, alae 1.5 mm latae, irregulariter vittatae. Vittae commissurales septatae 32; dorsuales 46-50

14. *Ferulago daghestanica*

- 11a. Lacinae glabrae 12
 12. Lacinae elliptico-obovatae, crassiusculae 3-4 mm longae. Fructus ambitu late-elliptico utrimque obtuso 12 × 9 mm; stilopodium minimum, planum stilis vix longioribus. Juga filiformia vix notanda, alae conspicuae margine corticoso, 2 mm ut summum latae. Vittae commissurales septatae quandoque interruptae 24; dorsuales 40

4. *Ferulago aucheri*

13. Fructus ambitu obovato vel elliptico, compressus, 12 × 9 mm; stilopodium minimum stilis gracillimis apertis 2-3 mm longis. Juga inconspicua alae vix notandae. Vittae commissurales septatae, 28-32; dorsuales 44-50 9. *Ferulago campestris*

- 13a. Fructus ambitu anguste-ovato, compressus 12 × 6 mm; stilopodium patelliforme 1 mm diam. stilis productioribus. Juga filiformia,

alae notatae vix 1 mm latae. Vittae commisurales septatae saepe divaricatae et interruptae 20-24; dorsuales 32-36

3. *Ferulago asparagifolia*

14. Lacinae valde elliptico-scabrae falcatae acutae distincte mucronulatae. Fructus (ex typo aliquantum immaturus) ambitu elliptico, tenuis et compressus, 13×7 mm; stilopodium subconicum, 2.5 mm diam. margine crenato stilis divaricatis aequilongis. Juga inconspicua, alae minimae 1 mm vix latae crassiusculae. Vittae commisurales 32-36; dorsuales 40-50 **29. *Ferulago scabra***

- 14a. Lacinae setaceae, confertae, glabrae vel scabriusculae 15

15. Lacinae glabrae. Fructus ambitu elliptico 13×6 mm; stilopodium patelliforme vix 1 mm diam. stilis divaricatis aequilongis vel longiusculis. Juga subalata, alae conspicuae minimum 2 mm latae margine crassiore. Vittae commissurales septatae inaequales 16-20; dorsuales 20-24 **31. *Ferulago setifolia***

- 15a. Lacinae scabriusculae vix 5 mm longae. Fructus ambitu elliptico, compressus 9×6 mm; stilopodium parvum depresso conicum stilis divaricatis brevioribus. Juga contigua crassiuscula, alae sat conspicuae. Vittae commissurales inconspicuae fere obsoletae (an fructus immaturi causa?) 12-16; dorsuales 24-32

30. *Ferulago serpentinica*

16. Folia saepius glabra, raro scabridula, inflorescentiae semper glabrae 17

- 16a. Folia praecipue scabra vel pilosa, inflorescentiae et ovaria quandoque scabra vel pilosa 31

17. Inflorescentia Typi II 18

- 17a. Inflorescentia Typi I aut Typi III 24

18. Lacinae lineato-setaceae teretiusculae vel ellipticae, confertae per rhachidem 19

- 18a. Lacinae lineato-oblongae aut ellipticae et falcato-ellipticae, haud per rhachidem confertae 20

19. Lacinae lineato-setaceae, teretiusculae 5 mm longae raro duplo longiores. Fructu ambitu ovato-oblongo sat crassus, in typo 6×5 mm, in speciminibus tamen $10-12 \times 5-6$ mm; stilopodium sat conspicuum stilis arcuato-divaricatis longiusculis. Juga expansa margine undulato ita ut in alis. Vittae commissurales 20-24; dorsuales 36-48. Alae etiam vittatae, juga raro vittata. Caulis quandoque inflatus ad nodos! **11. *Ferulago cassia***

- 19a. Lacinae ellipticae crassiusculae vix 2 mm longae. Fructus ambitu oblongo, carnosus subteres circa 6×3 mm; stilopodium subconi-

- cum stilis aequilongis. Juga carnosae inconspicuae, alae obsoletae. Vittae commissurales 32, dorsuales 40-44, omnes rectae et aequales **27. *Ferulago sandrasica***
20. Lacinae lineato-oblongae, vix mucronulatae, minimum 5 mm longae, saepius scabridulae 21
- 20a. Lacinae ellipticae aut falcato-ellipticae, semper glabrae 22
21. Fructus ambitu elliptico utrimque obtuso, compressus; stilopodium parvum, stilis gracilibus longiusculis. Juga coriacea intus candida suberosa ad semen valde adnata ibique fructus evittatus. Dimensiones fructus ancipites, 20×10 mm in area occidentaliori, $10 \times 5-6$ mm in area orientali speciei. Vittae commissurales 20; dorsuales 24-32. Caulis semper suberoso-inflatus et lucidus ad nodos!
23. *Ferulago nodosa*
- 21a. Fructus ambitu oblongo-ovato, apice truncato, carnosus et teretiusculus 11×4 mm, stilopodium patelliforme, stilis gracilibus, reflexis duplo longioribus. Juga alaeque crassae et indistinctae. Vittae commissurales 24; dorsuales 32. Vittae marginales 40 et ultra!
25. *Ferulago phialocarpa*
22. Lacinae ellipticae utrimque acutae 5 mm minimum longae. Fructus ambitu obovato, compressus; stilopodium crenatum stilis arcuatis vix longiusculis. Juga expansa subalata, cristata, alae usque 4 mm latae margine serrato dentato. Fructus dimensione ancipites in area speciei: maximi 20×15 mm, at saepius 13×10 mm. Vittae commissurales 28-32; dorsuales 38-46
20. *Ferulago macrocarpa*
- 22a. Lacinae falcato-ellipticae, basi obtusa, 4 mm longae ut summum. Fructus ambitu elliptico circiter 11×7 mm; stilopodium parvum et planum. Juga filiformia inconspicua, alae fere obsoletae. Vittae commissurales 24-28; dorsuales 32-36 23
23. Stili divaricati, reflexi, duplo longiores quam diametros stilopodii
2. *Ferulago armena*
- 23a. Stili aperti diametro stilopodii breviores vel aequantes
7. *Ferulago brachyloba*
24. Inflorescentia Typi I. Lacinae lineato setaceae aut oblongae et obovato-oblongae 25
- 24a. Inflorescentia Typi III 27
25. Lacinae lineato-setaceae. Fructus ambitu ovato, compressus 10×7 mm; stilopodium conicum stilis brevibus erectis apice tantum divaricato. Juga crassa intus conspicue candido-suberosa, alae crassae et suberosae. Vittae commissurales 24-32; dorsuales 36-42
28. *Ferulago sartorii*

- 25a. Lacinae oblongae et obovato-oblongae 6-12 mm longae, mucronulatae. Fructus parum compressi, jugis et alis inconspicuis 26
26. Fructus ambitu oblongo, spissus, 13×5 mm; stilopodium patelliforme conspicuum stilis productionibus. Vittae commissurales valde septatae et inaequales, 20-24; dorsuales 24(-32)
22. Ferulago mughlae
- 26a. Fructus ambitu elliptico $8-9 \times 4-5$ mm, stilopodium depresso conicum stilis aequilongis vel brevioribus. Vittae commissurales valde irregulares 32-40; dorsuales etiam irregulares 44-60!
16. Ferulago granatensis
27. Inflorescentia Typi III. Lacinae falcato-ellipticae aut ellipticae . . 28
- 27a. Inflorescentia ut supra. Lacinae setaceae aut lineato-oblongae . . . 30
28. Lacinae ellipticae, carnosae, involutae, haud mucronulatae. Radii umbellarum ne 1 cm quidem longi, sulcati et scabri. Fructus desiderantur. Ovaria jugis et alis sat conspicuis (species parum nota sed certe ad § *Anisotaenia* adscribenda!) . **13. Ferulago contracta**
- 28a. Lacinae falcato-ellipticae, planae, mucronulatae, scabridulae 29
29. Involucra et involucella parum conspicua. Radii umbellarum minimum 8 cm longi teretes et glabri. Fructus (nondum maturus) ambitu elliptico 5×4 mm; stilopodium magnum stilis divaricatis duplo longioribus. Petala basi unguiculata reflexa, persistentia. Juga et alae conspicua et vittata! Vittae commissurales 28-32, dorsuales 36-40 **15. Ferulago fieldiana**
- 29a. Involucra et involucella maxima pro ut genere et persistentia. Fructus ambitu elliptico utrimque truncato, 10×6 mm; stilopodium parvum stilis vix divaricatis brevioribus. Juga corticosa, alata, alae tenues et conspicuae. Vittae commissurales diametro inaequales 16-20; dorsuales etiam inaequales et interruptae, 24-32
32. Ferulago silaifolia
30. Lacinae lineato-setaceae, glabrae 2-3 mm longae. Fructus ambitu late-elliptico utrimque truncato 10×8 mm; stilopodium parvum depresso-conicum, stilis brevioribus vel aequilongis. Juga conspicua, alata, crenata, alae conspicuae undulataeque. Vittae commissurales 26-32, irregulares; dorsuales 50 **12. Ferulago confusa**
- 30a. Lacinae lineato-oblongae, scabriusculae 4-7 mm longae. Fructus (nondum maturus) ambitu elliptico utrimque acuto, 6×4 mm; stilopodium patelliforme, stilis apertis aequilongis. Juga filiformia, alae vix 1 mm latae. Vittae commissurales 16; dorsuales 32
37. Ferulago thirkeana
31. Inflorescentia Typi II 32

- 31a. Inflorescentia Typi I aut III 33
32. Laciniae falcato-ellipticae, confertae, mucronulatae, vix 2 mm longae. Fructus ambitu late elliptico, compressus 10×8 mm; stilopodium parvum, patelliforme, stilis divaricatis aequilongis. Juga corticosa subalata sat conspicua, alae suberosae expansae 2.5 mm latae margine scarioso translucido. Vittae commissurales 16-28; dorsuales 40-44 **26. Ferulago platycarpa**
- 32a. Laciniae oblongo-obovatae 5 et ultra mm longae, haud mucronulatae. Fructus ambitu obovato 8×5.5 mm; stilopodium conicum stilis arcuato divergentibus productioribus. Juga spisso-carnosa, crasso-suberosa et intus candida in senectute, conspicua et contigua, alae crassae 1.5 mm latae. Vittae commissurales 16-24; dorsuales 28-32 **36. Ferulago syriaca**
33. Inflorescentia Typi III. Laciniae ellipticae et falcato-ellipticae, scabridulae et mucronulatae, ad basim late decurrentes, 3-5 mm longae. Fructus ambitu elliptico, utrimque obtuso, compressus, 11×6 mm; stilopodium parvum, pulvinatum stilis divaricatis aequilongis. Juga crasso-coriacea sat conspicua, alae corticoso-inflatae vix 2 mm latae. Vittae commissurales circa 24; dorsuales 40-44(-46) **35. Ferulago sylvatica**
- 33a. Inflorescentia Typi I 34
34. Laciniae a regione petiolarum indistinctae, trifido-appendiculatae quandoque ad apicem (folia ideo flagelliformia, ut *F. thyrsiflorae* et *F. blancheanae*) 35
- 34a. Laciniae distinctae a regione petiolarum 36
35. Inflorescentia, flores petala et ovaria glabra; fructus (vix maturus) 8×5 mm (10×6 fide Peşmen in *Fl. Turkey* 4. 1972) ambitu oblongo; stilopodium pulvinatum stilis gracillimis aequilongis. Juga dorsalia filiformia, alae angustae. Vittae commissurales 4-10; dorsuales 16 **1. Ferulago angulata**
- 35a. Inflorescentia, flores, petala ovariaque plus minusve tomentosa. Fructus ambitu late elliptico, 15×10 mm; stilopodium parvum, patelliforme, crenato, stilis gracilibus longioribus. Juga filiformia, alae corticosae expansae 3 mm latae. Vittae commissurales valde crassae 8; dorsuales 16-24 **10. Ferulago carduchorum**
36. Laciniae pilosae usque subvelutinae, oblongae, 3-5 mm longae ... 37
- 36a. Laciniae scabrae vel pilosulae 38
37. Fructus ambitu ovato sat crassus $7-8 \times 5$ mm; stilopodium pulvinatum stilis divaricatis duplo longioribus. Juga et alae crassa. Vittae commissurales 8-10; dorsuales 16 **34. Ferulago subvelutina**

- 37a. Fructus ambitu elliptico basi truncata, sat compressus, $7-8 \times 4-5$ mm; stilopodium pulvinatum vix 1.5 mm diam. stilis reflexis vix longioribus. Juga filiformia cristata, alae inconspicuae. Vittae commissurales crassae et distincte septatae 4; dorsuales 12-16

8. *Ferulago bracteata*

38. Laciniae oblongae, pilosulae, 5 mm minimum longae. Inflorescentia et fructus plus minusve tomentosi. Fructus ambitu oblongo $\pm 8 \times 4$ mm; stilopodium pulvinatum magnum, stilis reflexis subulatis vix longioribus. Juga crasso-carnosa sat conspicua, alae crassae. Vittae commissurales crassae, 4-12; dorsuales 16-24

39. *Ferulago trachycarpa*

- 38a. Laciniae oblongae, scabrae, 10 et ultra mm longae, haud mucronulatae. Fructus ambitu ovato-elliptico, spissus, 11×6 mm; stilopodium conspicuum, pulvinatum 3 mm diam., margine crenato, stilis apertis longioribus. Juga et alae inconspicuae. Vittae commissurales 24; dorsuales 32 **18. *Ferulago isaurica***

Animadversiones ad specierum affinitatum symbolum

Diutius cogitabam, hoc genus perscrutante, quo modo affinitates interspecificas una figura porrigere. Quodlibet genus anceps, ex hominum ratione, considerari licet:

primo: ut flatus vocis, id est ut congeries plantarum plus minusve similium ab aliis congerebus separata commodo studiosorum;

secundo: ut aliquid vivum, quod una vita fruitur per omnes plantas atque cujus dissimilitudines (species, varietates formaeque a nobis nuncupatae) considerandae ut vocis flexiones pro ut sententia perfecta vel ut unius corporis plurima membra.

Affinitates specierum, prima opinione secuta, aperiuntur in rerum infinitatem, igitur labiles et inconstantes, nubes quidem vel pelagi spuma.

Eaedem, altera opinione servata, licet intueri ut sanguinis cursus per corpus vivum; propter hoc optime convenit locutio frequentata "species consanguineae" vel "consanguinitas generum".

Affinitates tamen saepe depinguntur ut rami plus minusve divaricati, ex trunco communi orti: hoc, volens, nolens, ad primam opinionem adducit, quae a me falsa tenetur. Principio conatus sum species in spira inscribere, affinitate ex propinquitate et ex oppositione plus minusve manifesta; denique (et sic conspicitur in hac figura) "Moebius" vitta uti censebam.

Litterae, ut infra explicantur, adsunt ad species propinquiores, ternas praecipue, *Ferulagine lutea*, solitaria, excepta.

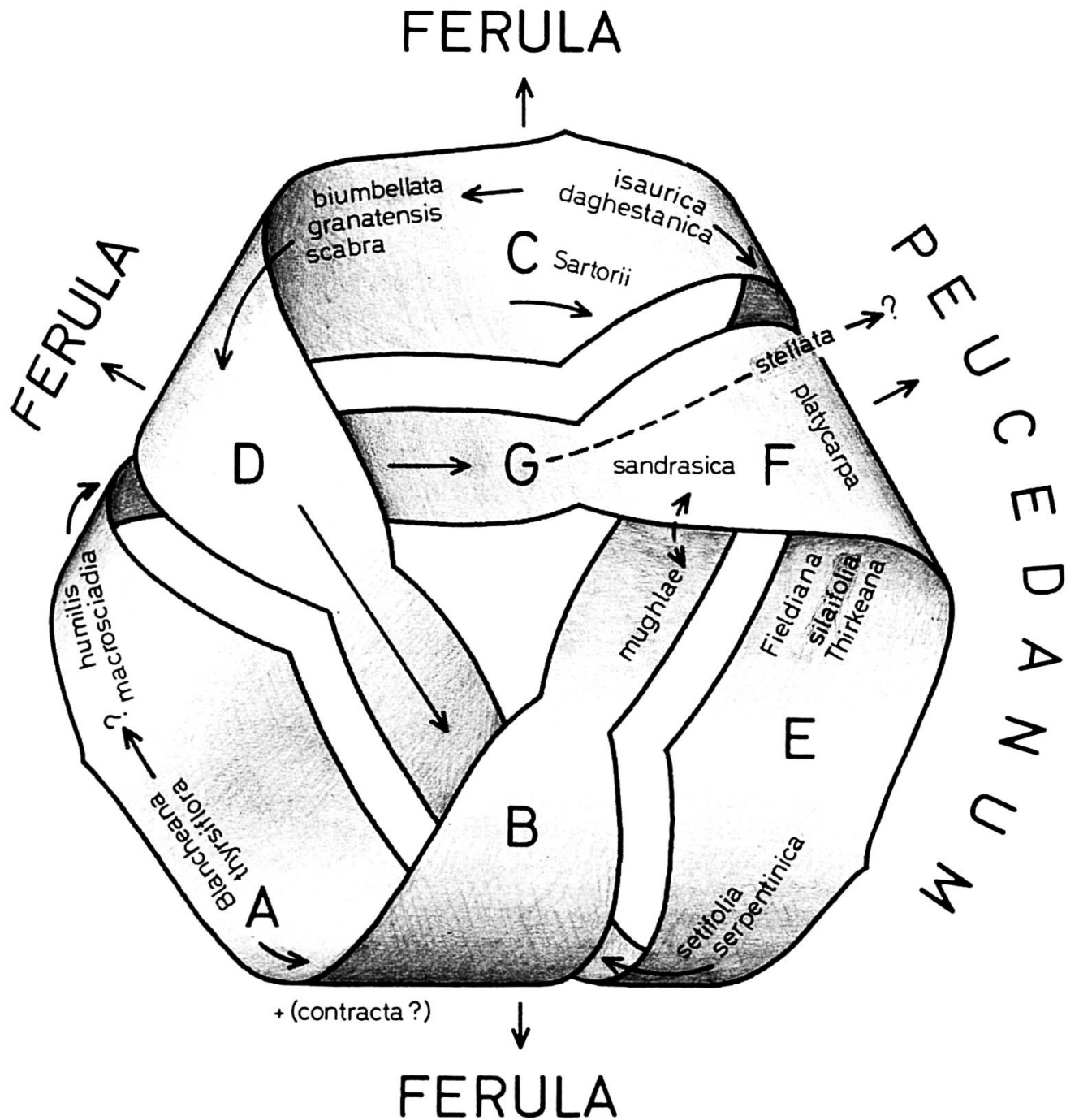

Fig. 17. — **A** = *Ferulago angulata*, *F. bracteata*, *F. carduchorum*. **B** = *Ferulago pachyloba*, *F. subvelutina*, *F. trachycarpa*. **C** = *Ferulago asparagifolia*, *F. aucheri*, *F. campestris*. **D** = *Ferulago lutea*. **E** = *Ferulago confusa*, *F. macrocarpa*, *F. sylvatica*. **F** = *Ferulago cassia*, *F. syriaca*, *F. nodosa*. **G** = *Ferulago armena*, *F. brachyloba*, *F. phialocarpa*.